

Seznam použitých pramenů a literatury

- SOkA Jeseník, f. Farní úřad Supíkovice, inv. č. 8. Kniha kostelních účtů kaple P. Marie na Dolní Hoře, 1886–1893.
- SOkA Jeseník, f. Farní úřad Žulová, kart. č. 1, inv. č. 15. Kaple Panny Marie Sedmibolestné na Boží hoře u Žulové, 1813–1944.
- SOkA Jeseník, f. Farní úřad Stará Červená Voda, inv. č. 36. Farní kronika Stará Červená Voda (Nachrichten über verschiedene Gegenstände der Pfarrey in Altrathwasser), /1791/–1932, s retrospektivou k roku 1614.
- SOkA Jeseník, f. Farní úřad Javorník, kronika farního úřadu Javorník z l. 1826–1997.
- SOkA Jeseník, f. Farní úřad Travná. Kronika kaple Panny Marie La Salette, Travná (Maria Saletta Capellen Buch), 1855–1948.
- SOkA Jeseník, Farní úřad Travná. Farní kronika Travná (Pfarrbuch für Krautenwalde), inv. č. 9, 1791–1997.
- SOkA Jeseník, Archiv obce Horní Údolí, kart. 1, inv. č. 20. Dům č. p. 124 a kaple sv. Anny, Horní Údolí, majitelé Ferdinand Güttler a Franz Ludwig – osvědčení zachovalosti, trestní záležitosti, modlitby v kapli sv. Anny, záležitosti nájmu a dělení pozemků, žádosti o povolení stavebních úprav, závět', žádosti o obchodní, hostinskou a výčepní koncesi, dluhy, platební příkazy, daňové záležitosti, korespondence, 1884–1920.
- SOkA Jeseník, Farní úřad Horní Údolí, nezpracovaný fond. Pův. inv. č. 26 – inventáře kostela a kaple sv. Anny, 1810–1902; pův. inv. č. 27 – kaple sv. Anny, církevní korespondence ohledně majitelů Ferdinanda Güttlera a Franze Ludwiga, 1886, kniha příspěvků na stavbu, 1885–1922; pův. inv. č. 28 – kaple sv. Anny – záležitosti rodiny Laske, historie kaple a její výstavby, kupní smlouvy, doklady o výkupu parcel pro kapli a financování kaple Franzem Ludwigem, 1840–1922; pův. inv. č. 69 – povolení mší a procesí u sv. Anny, 1850–1943; pův. inv. č. 131 – stížnost na Ferdinanda Güttlera (o poutích u sv. Anny, zakázaná činnost a část osobní dokumentace), 1881–1893; pův. inv. č. 132 – osobní dokumentace Franze Ludwiga, 1887–1906.
- SOkA Jeseník, Místní správní komise Horní Údolí, kart. 1, inv. č. 17. Zemědělská půda – převod lesů do vlastnictví obce, převod kaple sv. Anny do vlastnictví Československým státním statkům, 1945–1949.
- SOkA Jeseník, f. Farní úřad Jeseník, inv. č. 99. Kronika kaple sv. Anny na Křížovém vrchu 1847–1921

s retrospektivou k r. 1845; f. Farní úřad Jeseník, inv. č. 4. Inventář farního kostela v Jeseníku a kaplí na Křížovém vrchu, na Gräfenberku a v České Vsi, 1893–1930; f. Farní úřad Jeseník, inv. č. 5. Inventář farního kostela v Jeseníku, filiálního kostela v Bukovicích a kaplí na Křížovém vrchu, na Gräfenberku a v České Vsi, 1906–1941.

- SOkA Jeseník, f. Městský národní výbor Zlaté Hory, 1945–1990 (1992), kart. 135, inv. č. 441. Kostel Marie Pomocné – propagace poutního místa, likvidace, žádosti o prodej materiálu z demolice poutního místa, 1948–1973.

- SOkA Jeseník, f. Sdružení pro obnovu poutního místa Panna Marie Pomocná Zlaté Hory, Mikulovice, 1990–2000.

- SOkA Jeseník, f. Farní úřad Dolní Domašov, inv. č. 81. Farní kronika s inventářem, Dolní Domašov, 1725–1949.

- ZAO, Sbírka matrik Severomoravského kraje, 1571–1949 (1980). <http://matriky.archives.cz>

- I. vojenské (josefské) mapování – Slezsko. *Austrian State Archive/Military Archive, Vienna*; © *Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně*; © *Ministerstvo životního prostředí ČR*.

- *Das Weidenauer Ländchen*. Neuburg a. d. Donau 1986.

- *Der Altvaterbote. Seelsorgsbrief und Heimatblatt, herausgegeben vom Lokalkaplan Albert Sauer*. 1948–1989.

- *Dějiny poutního místa Panny Marie Pomocné ve Zlatých Horách (Maria Hilf bei Zuckmantel)*. Knihovna Křesťanských obzorů, svazek č. 13. Strojopis, /1989/.

- *Heimatkunde des politischen Bezirkes Freiwaldau*. Freiwaldau 1893.

- *Chronik der Stadt Freiwaldau vom Jahre 1574 bis zur Hälfte dieses Jahrhunderts...* Freiwaldau 1897.

- *Saubsdorf. Arbeitsgemeinschaft der Gemeinde Saubsdorf*. Augsburg 1980.

- *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Jeseník*. Olomouc 2001.

- *Ursprüngliche Geschichte und Entstehung des heiligen Gnadenortes Maria Hilf bei Zuckmantel*. Freiwaldau 1889.

- *Zuckmantel mit den Dörfern Hermannstadt, Endersdorf, Obergrund, Niedergrund und Reihwiesen*. Bietigheim-Bissingen 1995, s. 162–167.

- *Zuckmantel und sein Gerichtsbezirk. Ein Bildband von Land und Leuten*. Bietigheim-Bissingen 2004.

- ABT, Lukáš: *Lurdské jeskyně v Jeseníkách*. *Jeseníky Rychlebské hory* 4/2019, s. 30–31.

- BAKONČÍK, Vladislav: *Poutní místo Panna Maria Pomocná u Zlatých Hor*. *Vlastivědné listy*, roč. 32, 2/2006, s. 7–12

- BAKONČÍK, Vladislav – DOBOŠ, Boleslav: *Poutní místo Panna Maria Pomocná u Zlatých Hor*. Zlaté Hory 2008.

- BRACHTLOVÁ, Michaela: *Nové poznatky k autorství piaristického kostela Navštívení P. Marie v Bílé Vodě*. In: *Jesenicko* 3, (2002,) s. 43–44.
- BUCHTOVÁ, Lucie Kristýna: *Vývoj poutního místa Panny Marie Pomocné u Zlatých Hor od počátku do 21. století*. Diplomová práce, Univerzita Pardubice FF, 2019.
- DOBOŠ, Boleslav: *Historie poutního místa sv. Anny a Marty v Horním Údolí*. Zlaté Hory 2017.
- DRECHSLER, Angela: *Altvaterland. Urkundenregesten und zusammenfassende Gedankenüber die Dorfverhältnisse im Neißer Fürstentum, österr. Anteil, heute Bez. Freiwaldau, Schlesien*. 1. a 2. díl. Oppeln 1931.
- DZIEDZIC, Marcin: *Miejsca pielgrzymkowe w śląskiej części Jeseníków*. Śląski Labirynt Krajoznawczy. 1997, sešit 9, s. 60–88.
- EICHLER, Karel: *Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rak. Slezsku*. Díl I., část II. Brno 1888.
- FRIEMEL, Hilda: *Saubsdorf*. Nördlingen, 1980.
- FUHRMANN, Johann: *Die Wallfahrtskapelle Mariä von La Salette in Krautenwalde*. Krautenwalde 1908.
- GRÖGER, Franz: *Friedeberg, Österr. –Schlesien. Eine geschichtliche Darstellung von Burg, Stadt und Pfarrei Friedeberg, veröffentlicht zur Jahrhundert-Feier der selbständigen Pfarrgemeinde Friedeberg*. Freiwaldau 1913.
- GRÖGER, Franz Xaver: *Aus Saubsdorf*. In: *Der Altvaterbote*, roč. 4, 1951, č. 1, s. 22–24.
- GRÖGER, Franz Xaver: *Geschichte der Entstehung der neuen St. Anna-Kapelle auf dem Kreuzberge zu Streitenhau bei Freiwaldau*. Freiwaldau 1903.
- GRÖGER, Franz Xaver: *Wallfahrtsorte im Freiwaldauer Bezirke*. Deutsches Jahrbuch für Böhmen, Mähren und Schlesien, 1931, s. 133–137.
- HETFLEISCH, Ernst: *Das Friedeberger Ländchen*. Reichenberg (1927).
- HEYDUK, Josef: *Svatí církevního roku*. Praha 2001.
- HOFMANN, J.C.: *Die Entstehung der St. Anna – und Martha-Kapelle bei Obergrund*. *Der Altvaterbote*, 5. roč., č. 3, 1952, s. 292–294.
- HOPPE, Alfred: *Des Österreichers Wallfahrtsorte*. Wien 1913.
- HUBÁČEK, Jaroslav – KOTRIS, Jan – LEHÁR, Alois – HUBÁČKOVÁ, Eliška: *Historické zajímavosti Zlatohorska*. Zlaté Hory 1998.
- JOANIDIS, Sotiris: *Zlato a železo. Dějiny Horního, Dolního Údolí a Ondřejovic*. Zlaté Hory 2002.
- JOANIDIS, Sotiris: *Zlaté Hory v Jeseníkách*. Letopisy. Zlaté Hory 2004.
- KÖNIG, Bruno: *Geschichte samt Führer von Jauernig und Umgebung*. Freudenthal 1904.
- KOUTECKÁ, Helena: *Stručný místopis mariánské úcty v Čechách a na Moravě*. Praha 1992.
- KRATZEL, G.: *Der Wallfahrtsort Krautenwalde*. *Altvater*, 1937, č. 1-2, s. 3–4.

- LIPKA, Franz: *Kirchliche Nachrichten*. Das Volk. Unabhängiges Tagblatt. Jägerndorf 1926 (2275), s. 3.
- MATZKE, Josef: *Sudetenland – Marianisches Land. Band III. Wallfahrtsorte des Ostsudetenlandes*. Königstein/Taunus 1956.
- MACHÁČEK, Pavel: *750 let obce Stará Červená Voda*. Stará Červená Voda 2016.
- MACHÁČEK, Pavel a kol.: *730 let obce Supíkovice*. Supíkovice 2014.
- MIKULEC, Jiří: *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha 2013.
- NEUBAUEROVÁ, Michaela: *Z umělecké dílny rodiny Kutzerů. Kresebné návrhy oltářů a plastik*. Jeseník 2005.
- NEUBAUEROVÁ, Michaela: *Podnikatelská rodina Latzelů*. In: II. a III. česko-polsko-německé setkání v Jeseníku, Jeseník 2003, s. 46–50.
- NOWACK, Alfons: *Burgen und Kapellen, Berge und Wälder der Neustädter und Zuckmantler Gegend*. Neustadt 1928.
- NOWACK, Alfons: *Schlesische Wallfahrtsorte älterer und neuer Zeit in Erzbistum Breslau*. Breslau 1937.
- ODEHNAL, František: *Poutní místa Moravy a Slezska*. Rosice u Brna 2004.
- PACHL, Hans a kol.: *Jauernig und das Jauerniger Ländchen*. Ein Heimatbuch des ehemaligen Gerichtsbezirkes Jauernig, Regensburg 1983, s. 210.
- PAWLIK, Hieronymus St.: *Chronik von Reihwiesen und Obergrund*. Reihwiesen 1909.
- POLÁCH, Drahomír: *Několik údajů o poutním místě a kostelích v Travné*. Ročenka Vlastivědné muzejní společnosti v Jeseníku, 1997, s. 24–26.
- POLÁCH, Drahomír: *Historie jesenických parků*. Bratrušov 1997.
- POLÁCH, Drahomír – HOLUBÁŘ, Pavel: *Vřesová stránka. Povídání o historii a znovuzrození*. Šumperk 2015.
- RAVIK, Slavomír: *O světcích a patronech*. Praha 2006.
- SAUER, Albert: *Freiwaldau und die Verehrung der hl. Mutter Anna*. In: *Altvaterbote*, roč. 12, 1959, č. 4, s. 511–514.
- SAUER, Albert: *Du liebes schönes Altvaterland*. Stetten/Donau 1955.
- SAUER, Albert: *Unvergessene Heimat Freiwaldau. Ein Gedenkbuch zur 700-Jahrfeier seiner Geschichte 1267–1967*. Miesbach 1968.
- SAUER, Albert: „Und in dem Schneegebirge...“. *Ein Winterbuch aus dem Altvater*. 1956.
- SCHAUER, Franz: *Geschichte der Pfarre Weidenau*. Weidenau 1884, s. 32.
- SCHAUBER, Vera – SCHINDLER, Hanns Michael: *Rok se svatými*. Kostelní Vydří 1997.
- SCHENKOVÁ, Marie: *Poutní místa ve Slezsku*. Katalog výstavy. Opava 1997.
- SCHENKOVÁ, Marie – Olšovský, Jaromír: *Malířství a sochařství 19. století v západní části českého Slezska*. Opava 2008.

- SCHRENK, Adolf: *Maria Hilf. Bilder der bewegten Geschichte einer Wallfahrtsstätte am Rande des Altvatergebirges, bei Zuckmantel (Österr.–Schlesien) Ostsudetenland, jetzt Tschechien*. Weilersbach 2005.
- SVÁTEK, Josef: *Z dějin poustevn ve Slezsku*. Časopis Slezského muzea, série B, 1988, sv. 37, s. 65–71.
- ŠPAKOVÁ, Miroslava a kol.: *Bílá Voda v textech a obrazech*. Bílá Voda 2015.
- THEN, Franz: *Beiträge zur Geschichte der Stadt und Vogtei Weidenau in Schlesien*. Freiwaldau 1933, s. 124.
- VEČEŘOVI, Josef a Viera: *Historie zlatohorských dolů*. Jeseník 2010.
- ZUBER, Rudolf: *Osudy moravské církve v 18. století (II. díl)*. Olomouc 2003, s. 237–296.
- ŽUREK, Pavel: *Geneze sakrálních památek v Horním Údolí*. Časopis Slezského zemského muzea v Opavě série B – vědy historické. [v tisku] 2021.